

بعضی از بیماری‌های واگیر و ویژگی‌های آنها

نام بیماری	عامل مولد	جکوگی انتشار	مسلم آسیب‌پذیر در بین	دوره نهنگی بیماری	فصل خطرناک	علائم بیماری	راه معالجه	میزان خطر	مصونیت
آبله مرغان	ووروس	ترشحات بینی و دهان، تماس با اشپای آلوده	مسنگاه گردش خون و پوست	معمولاً ۱۴ روز	زمستان و بهار، به‌ویژه در دوران کودکی	تب ملانم، ضعف، ظهور دانه‌های در روی پوست	جلوگیری از خارش و عفونی شدن دانه‌ها	معمولاً کم	دائمی پس از بهبودی، پیشگیری ندارد
آفتل‌آزرا	ووروس	ترشحات بینی، تماس با اشپای آلوده به ووروس	مسنگاه تنفس	۲ تا ۱ روز	زمستان و بهار، ولی در هر فصلی ممکن است انتشار یابد	تب ناگهانی، ضعف، درد دانه‌های گلهی مورم و دردناک	اسیراحت، مایعات تقویت کننده	کم‌خطر، مگر در موارد استثنایی	احتمالاً موقت پس از بهبودی
اورون	ووروس	آب دهان و بینی	غده بزاقی بناگوشی	معمولاً ۱۷ تا ۲۵ روز	زمستان و بهار	تب، تورم و درد غده بناگوشی	درمان موضعی، استفاده از آما گلابولین و سرم برای جلوگیری از موارد خطرناک	کم‌خطر، مگر در موارد استثنایی	دائمی پس از بهبودی، غیرفعال به وسیله گاماگلوبولین
برونشیت	باکتری‌های مختلف از جمله استرپتوکوک	ترشحات بینی و آب دهان	نازرها و شش‌ها	مختلف	زمستان و بهار	سرفه، لرز، تب، درد ماهجه‌ها به‌خصوص در ناحیه پشت	اسیراحت کامل، داروهای آنتی‌بیوتیک	کم‌خطر، مگر در موارد استثنایی	احتمالاً هیچ
پارابتیفوئید (شبه‌حمیه)	چند نوع باکتری	غذا و آب آلوده، مگس، مدفوع افراد مبتلا	روده، جریان خون	۱۰ تا ۱ روز	تابستان	تب، اسهال، بزرگ شدن طحال	داروهای آنتی‌بیوتیک	معمولاً کشنده نیست	دائمی پس از بهبودی، مصونیت فعال به مدت ۲ سال
تب مالت	باکتری	تماس مستقیم با دامها، شیر آلوده	جریان خون و سایر اندام‌ها	۵ تا ۲۱ روز	همه فصول	تب، عرق، درد مفاصل	داروهای سولفا و آنتی‌بیوتیک	کم‌خطر است اما گاهی مزمین می‌شود	احتمالاً هیچ
تیفوس	ریکسیا	ششش	جریان خون و پوست	۶ تا ۱۵ روز	زمستان	تب، لرز، درد عمومی اندامها، ظهور دانه‌های پوستینی	داروهای آنتی‌بیوتیک	در کودکان کم‌خطر است اما در بزرگسالان ۶۰ درصد خطر مرگ دارد	دائمی پس از بهبودی، واکنس برای حصول مصونیت فعال
حمیه	باکتری (از نوع باسل)	آب، غذا، مدفوع بیماران، اشپای آلوده	روده بزرگ، جریان خون	معمولاً ۷ تا ۱۴ روز	تابستان	تب زیاد و مداوم، درد شکم، اسهال خونی، ظهور لکه‌های قرمز در سطح شکم	داروهای آنتی‌بیوتیک	در صورت معالجه کم‌خطر	دائمی پس از بهبودی، واکنس برای حصول مصونیت فعال

نام بیماری	عامل مولد	چگونگی انتشار	محل آسیب‌پذیر در بدن	دوره نهفتگی بیماری	فصل خطرناک	علامت بیماری	راه معالجه	میزان خطر	مصونیت
سرچک	ویروس	ترسحات بینی، تماس با اشیاء آلوده	پوست، دستگاه تنفس	۱۰ تا ۱۵ روز	بهار	تب، سرفه، چشمهای متورم و قرمز، ظهور دانه‌هایی که از صورت شروع می‌شود و در تمام پوست منتشر می‌شود	استراحت، مواظبت از چشمها	کمتر از یک درصد خطر مرگ دارد مگر در موارد شدید	دائمی پس از بهبودی، مصونیت غیر فعال به وسیله سرم
سل	باکتری	ترسحات دهان و بینی، خلط سینه	ششها	مختلف	همه فصول	سرفه، کم‌انتهایی و لاغری، تب مختصر، درد سینه، وجود خون در خلط سینه	داروهای آنتی‌بیوتیک	در صورت شروع فوری معالجه کم‌خطر	احتمالاً هیچ
سیاسرفه	باکتری	آب دهان و بینی، تماس با اشیاء آلوده	دستگاه تنفس	۷ تا ۱۰ روز	بایز و زمستان	سرفه‌های متوالی همراه با صدای مخصوص (سوت) به مدت یک تا دو ماه استغراق	داروهای سولفا و آنتی‌بیوتیک	در شیخواران خطرناک، در کودکان کم‌خطر	دائمی پس از بهبودی، واکنس برای ایجاد مصونیت فعال
فلج اطفال (پولیو)	ویروس	ترسحات بینی و حلق و مدفوع ناقلین ویروس	نخاع نخوکی و اعصاب حرکتی	معمولاً ۱۰ روز	تابستان	سر درد، سستی ماهیچه‌های گردن و پشت، فلج اعضا در بعضی از موارد شدید	معالجه خاصی ندارد	۱ تا ۴ درصد کشنده	معمولاً دائمی پس از بهبودی ۳ تا ۴ هفته با گاما‌گلوبولین، واکنس ۹۰ درصد مؤثر است و مصونیت دائمی می‌دهد
فلج لای انگلستان	قارچ‌های مختلف	تماس با زمین و اشیاء آلوده، حمام‌ها و استخرهای شنا	پا، به‌ویژه لای انگلستان	نا معلوم	تابستان	ترک خوردگی پوست، خارش شدید در همان محل	خشک‌نگه‌داشتن، استفاده از داروهای کشنده قارچ، تعویض مرتب جوراب و کفش	کم‌خطر	ندارد
کزاز	باکتری	زخم در پوست	زخم‌ها	۴ تا ۲۱ روز	تمام فصول	سخت‌شدن ماهیچه‌ها، به‌تدریج سر تا سر بدن را فرا می‌گیرد - فلج	باززر کزاز	به شدت کشنده است	سالیان دراز پس از بهبودی، واکنس ۷ تا ۱۰ سال مصونیت می‌دهد

نام بیماری	عامل مولد	چگونگی انتقال	محل آسیب‌پذیر در بدن	دوره نهفتگی بیماری	فصل خطرناک	علائم بیماری	راه‌معالجه	میزان خطر	مصونیت
لارنت	دوره‌های مولد سرماخوردگی، باکتری‌های مختلف ^۱ مخصوصاً استرپتوکوک‌ها	ترسحات‌پینی، حالات سخت سرماخوردگی، باکتری‌های مختلف ^۱	حنجره و قسمت بالای نای	مختلف و وابسته به نوع عامل	زمستان و بهار	سرفه خشک، گلویتورم و دردناک	استراحت، دادن بخور	کم، به جز در موارد استثنایی	ندارد
مالاریا	نوعی تک‌سلولی از گروه آغازیان	گزیدگی پشه آنوفل ملاده	دستگاه گردش خون، به‌ویژه گلبولهای سرخ	معمولاً ۶ روز	بهار، تابستان و پاییز	تب و لرزه همراه عرق که به‌بطور مرتب‌تر روزهای یک روز و یا در روز در میان دیده می‌شود	کیتین و پیتاکتین	کم، مگر نوعی که هر روز متب عارض می‌کند که به آن مینلا شمایند	احتمالاً مصونیت موقت در برابر نوعی که به آن مینلا شمایند
مخماک	باکتری (از نوع استرپتوکوک)	ترسحات دهان و بینی	حلق	۲ تا ۵ روز	پاییز و زمستان	گلودرد شدید، تب، زردارز، تهوع، ظهور دانه‌هایی در پوست از روز دوم به بعد	آنتی‌بیوتیک‌ها و سولفانیدها	کم‌خطر	معمولاً دائمی پس از بهبودی
مسمومیت غذائی بوتولسم	باکتری	قوطنهای کسروی که وقت لازم در بسته بندی آنها نشده، غذاهای غیراسیدی که در معرض هوا و گرد و خاک مانده باشند	دستگاه عصبی	۱۲ تا ۲۶ ساعت	همه فصول	خشگی، سرگیجه، ضعف ماهیچه‌ای، فلج	مقادیر زیاد پادزهر مربوطه	نسبتاً زیاد، احتمال مرگ تا ۶۵ درصد	ندارد
یرقان واگنر (هاینت)	دوره‌س	شناخته نشده، شاید آب، غذا، یا تماس مستقیم و یا خون مشخص مینلا	کبد و دستگاه جریان خون	طولانی و متغیر، معمولاً ۲۰ تا ۱۲۰ روز	همه فصول	زردی پوست، تب، استفراغ سرد سرد، درد شدن پوست دست و پا و احساس سوزش در آنها	استراحت، استفاده از غذاهای می‌جری و سوشار از بروز تبش و تیدرات کربن	بندرت کشف شده است، معمولاً چند ماه دوام دارد	پس از بهبودی هیچ مصونیت غیرفعال به‌وسیله گاماگلوبولین

منابع

1. Jons and Jons, Cambridge Coordinated Science: Biology, Cambridge University Press, 1993
 2. Michael Roberts, Biology Nelson Science, Tomas Nelson and Sons Ltd, 1995
 3. Daniel D. Chiras, Human Biology, West Publishing Company, 1997
 4. Sylvia S. Mader, Human Biology, MC Graw Hill, 2000
 5. Sylvia S. Mader, Essentials of Biology, MC Graw Hill, 2007
 6. Daniel D. Chiras, Human Biology, Jones and Bartlett Publishers, 2008
۷. زیست‌شناسی و بهداشت، سال اول آموزش متوسطه عمومی، علوم تجربی و ریاضی - علوم انسانی، وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۶۷.

فهرست

سخنی با دانش آموزان

۱	نگرش علمی و علوم زیستی	۱
۱۱	ساختار شیمیایی	۲
۱۸	تولید کنندگی	۳
۲۶	تغذیه	۴
۴۱	تولیدمثل و وراثت	۵
۵۴	بوم شناسی	۶
۸۴	سلامتی و بیماری	۷
۱۰۷	منابع	

معلمان محترم، صاحب نظران، دانش آموزان عزیز و اولیای آنان می توانند نظر اصلاحی خود را در باره مطالب این کتاب از طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۴۶۳ ۱۵۸۵۵ - گروه درسی مربوط و یا پیام نگار (Email: talif@talif.sch.ir) ارسال نمایند.

دفتر نشر علمی و کتابخانه